

PATRICIA HIGHSMITH • **Becerikli Bay Ripley**

Remzi Kitabevi, 1991 (1 baskı)
Can Yayınları, 2001-2016 (2 baskı)

The Talented Mr. Ripley

© 1955, 1983 Patricia Highsmith

© 1993 Diogenes Verlag AG, Zurich

Bu kitabın yayın hakları ONK Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3419 • Dünya Edebiyatı 315

ISBN-13: 978-975-05-3650-2

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

I. Baskı 2024, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Can Belge

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Adobe Firefly desteğiyle yapılmıştır.

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

PATRICIA HIGHSMITH

Becerikli Bay Ripley

The Talented Mr. Ripley

ÇEVİREN

Armağan İlkin

PATRICIA HIGHSMITH 19 Ocak 1921'de Texas Fort Worth'te doğdu. Doğum adı Mary Patricia Plangman'dı. Annesiyle babası o doğduktan on gün sonra boşandı. 1927'de annesi ve üvey babası sanatçı Stanley Highsmith'le birlikte New York'a yerleşti. Burada, eğitim gördüğü Barnard College'da İngilizce, Latince ve Yunanca öğrendi. On altı yaşında yazar olmaya karar verdi. İlk önce çizgi roman tarzı metinler yazdı. İlk romanı *Trendeki Yabancılar* 1950'de yayımlandı. Kitap, yakaladığı satış başarısının ardından Alfred Hitchcock tarafından filme uyarlandı. Bu sayede erken yaşta bir üne kavuşsa da Amerika Birleşik Devletleri'nde kıymeti çok geç bilindi.

1952'de yazdığı *Tuzun Bedeli* kitabını eşcinsel mevzulara girdiği için ilk yayıncısı basmayı reddetti. Bu kitabı başka bir yayınevinden Claire Morgan takma adıyla yayımladı. Daha sonra, 1990'da aynı kitabı *Carol* ismiyle ve kendi adını kullanarak tekrar yayımladı ve 2015 yılında bu romanı da Todd Haynes tarafından filme uyarlandı.

1954'te *Beceriksiz*'i yazdı (2016'da Andy Goddard tarafından *A Kind of Murder* ismiyle filme uyarlandı). Bu romanı yayımlandıktan sonra Avrupa'ya taşındı. İtalya'nın Positano kentinde, kaldığı otelin balkonundan manzaraya bakarken kıyıda gördüğü bir genç adam en popüler roman karakteri Tom Ripley'ye, Pasitano kasabası da Mongibello'ya ilham kaynağı oldu. 1955'te yayımladığı *Becerikli Bay Ripley*, daha sonra buna ekleyeceği dört Ripley romanıyla birlikte "Ripliyad" adı verilecek beşlemenin ilk kitabıydı ve Highsmith'e dünya çapında bir ün kazandırdı (Ripliyad'ı oluşturan diğer kitaplar: *Ripley Karanlıkta* (1970), *Ripley'nin Oyunu* (1974), *Ripley ve Peşideki Çocuk* (1980) ve *Ripley Su Altında* (1991)). Bu beş kitabın ilk üçü çeşitli dönemlerde ve çeşitli yönetmenler tarafından filmlere uyarlandı.

Hayatı boyunca çoğu gerilim tarzında yirmiden fazla kitaba imza atan Highsmith, O. Henry Memorial, Edgar Allan Poe Award, Le Grand Prix de Littérature Policière, Crime Writers' Association of Great Britain Award gibi birçok önemli ödül aldı. 4 Şubat 1995'te akciğer kanseri nedeniyle İsviçre'de öldü.

1

Tom arkasına baktı ve Yeşil Kafes'ten çıkıp peşine takılan adamı gördü. Biraz hızlandı. Adamın onun peşinde olduğuna kuşku yoktu. Tom beş dakika önce fark etmişti herifi. Bir masaya oturmuş, kesinlikle değilse bile, hemen hemen eminmiş gibi, dikkatle Tom'ı gözlüyordu. Bakışları öyle emindi ki, Tom içki-sini telaşla bitirip parayı ödemiş ve hemen çıkmıştı.

Köşeye gelince caddenin iki ucuna baktı ve Beşinci Caddenin karşı kaldırımına geçti. Raoul'un Yeri oracıktaydı. Olacakları göze alıp bir içki daha içmek için oraya girse miydi acaba? Kadere meydan okumak gibisinden bir davranışta bulunsa... Yoksa Park Avenue'ya geçip apartmanların karanlık girişlerinden birine saklanarak adamdan kurtulmanın yoluna mı bakmalıydı? Raoul'un Yeri'ne girdi.

Barda gördüğü boş yere doğru yürürken gayriihtiyari çevresine bakınarak içeride tanıdık birinin bulunup bulunmadığını araştırdı. Adını bir türlü aklında tutamadığı o kıvılcı saçlı adam, sarışın bir kızla masalardan birinde oturuyordu. Kıvılcı saçlı adam el salladı, Tom da gevşek bir hareketle elini havaya kal-

dırdı. Tabureye oturdu, meydan okurcasına, ancak açıkça görülebilen bir rahatlıkla, yüzünü kapağa döndü.

Barmene, “Bir cin-tonik lütfen,” dedi.

Peşine taktıkları adam böyle biri olabilir miydi? Olabilir miydi, olamaz mıydı? Polise ya da dedektife hiç benzemiyordu. İşadamına benziyordu daha çok. Ya da birinin babası olabilecek bir adama. İyi giyinmiş, iyi beslenmişti. Şakakları kırlaşıyordu. Kararsız bir havası vardı. Bu tür işlerde onun gibilerini mi kullanıyorlardı acaba? Belki de. Belki önce barda sohbet başlıyor, ardından, pat, omuza inen el, polis kimliğini çıkararak ikinci el. *Tom Ripley sizi tutukluyorum!* Tom kapağa dikti gözünü.

Adam da gelmişti işte. Sağa sola bakındı, Tom’ı gördü ve hemen gözlerini kaçırdı. Hasır şapkasını çıkarıp yarım biçimindeki bar tezgâhına yerleşti.

Tanrım, ne istiyordu acaba? Tom, *sapık* olmadığı kesin, diye düşündü ikinci kez, çünkü işkence altındaki beyni sanki bundan bir fayda sağlayabileceği için bu sefer sözcüğü arayıp bulmuştu. Adamın polis olmayıp sapık olmasını yeğlerdi ne de olsa. Sapığa, “Sağol ama hayır,” diyebilir, gülümseyerek yürüyüp gidebilirdi insan. Oturduğu yerde geriye doğru kaydı ve olacaklara hazırlandı.

Adamın barmene biraz sonra anlamına gelen bir harekette bulunduğunu, kendisine doğru yürüdüğünü gördü. Tamamdı işte! Gözlerini dikmiş, inme inmişçesine, kıpırtısızca bakıyordu gelene. On yıldan fazla veremezler diye düşündü. Belki de on beş yıl verirlerdi ama hapishanede “iyi hali” görülürse... Adamın dudakları aralanırken bir an için korkunç bir pişmanlık duydu.

“Özür dilerim, adınız Tom Ripley mi?”

“Evet.”

“Benim adım da Herbert Greenleaf. Richard Greenleaf’in babasıyım.” Yüzünde öyle bir ifade vardı ki tabancasını çekmiş olsa Tom bu kadar şaşırmasdı. Dostça bakıyordu, gülümseyerek, umutlu bakışlarla. “Siz Richard’ın arkadaşı değil misiniz?”

Tom’ın beyninde bir şey tık etti. Dickie Greenleaf. Uzun boylu, sarışın bir oğlan. Epeyce parası vardı. Hatırlamıştı. “Ah, evet. Dickie Greenleaf.”

“En azından Charles ve Marta Schriever’i tanıyorsunuz. Bana onlar söz ettiler sizden. Sizin belki... hımm, bir masaya geçebilir miyiz acaba?”

Tom uysal bir tavırla, “Elbette,” diyerek içkisini aldı. Adamın peşinden yürüyüp küçük salonun arkalarındaki boş masaya yaklaştı. Kurtuldum, diye düşünüyordu. Özgürüm! Kimse-nin onu tutuklayacağı yoktu. Apayrı bir konuydu bu. Hırsızlıkla ya da adına “postayla hileli işler yürütmek” denen suçla ilgisi yoktu. Her neyse, bambaşka bir şeydi. Richard’ın başı dertteydi belki de. Belki Bay Greenleaf ona akıl danışacak yahut yardım isteyecekti. Bay Greenleaf gibi bir babaya neler söylenmesi gerektiğini çok iyi bilirdi Tom.

Bay Greenleaf, “Sizin Tom Ripley olduğunuza emin değilim,” diyordu. “Bundan önce sizi bir tek kere görmüştüm sanıyorum. Bir gün Richard’la birlikte bizim eve gelmemiş miydiniz?”

“Sanırım gelmiştim.”

“Schriever’lar sizi tarif etmişlerdi. Hepimiz sizi bulmaya çalışıyorduk. Schriever’lar sizinle beni kendi evlerinde tanıştırmak istiyorlardı. Birisi onlara arada sırada Yeşil Kafes barına gittiğinizi söylemiş. Ben daha bu akşam başladım sizi aramaya. Onun için şanslı sayılırım herhalde.” Gülümsedi. “Geçen hafta size bir de mektup yazmıştım ama almadınız galiba.”

“Almadım.” Marc mektuplarımı yeni adrese göndermiyor, diye düşündü Tom. Allah kahretsin. Belki Dottie Teyze’m de bir çek yollamıştır. “Bir hafta önce taşındım,” diye ekledi.

“Anlıyorum. Mektupta fazla açıklama yapmamıştım zaten. Yalnız sizi görmek, sizinle konuşmak istediğimi belirtmiştim. Schriever’lar sizin Richard’ı çok iyi tanıdığınızı söylediler.”

“Richard’ı hatırlıyorum.”

“Şimdi mektuplaşmıyor musunuz?” Hayal kırıklığına uğramıştı sanki.

“Hayır. Sanırım iki yıldır görüşmedik.”

“O iki yıldır Avrupa’da zaten. Schriever’lar sizden övgüyle söz ettiler. Bir mektup yazarsanız Richard’ı etkileyebileceğinizi düşünüyorlar. Ben onun evine dönmesini istiyorum. Burada

sorumlulukları var. Ama şu ara benim ya da annesinin söylediği hiçbir şeye kulak asmıyor.”

Tom bir şey anlamamıştı. “Schriever’lar tam olarak ne dediler?”

“Dediklerine göre –korkarım biraz abartmışlar– siz Richard’ın yakın arkadaşymışsınız. Mektuplaştığımızı düşünüyorlardı sanırım. Ben artık Richard’ın arkadaşlarından pek azını tanıyorum.” Hiç değilse bir içki ısmarlamak istermiş gibi, Tom’ın bardağına baktı. Ne var ki Tom içkisinin pek azını içmişti.

Dickie Greenleaf’le Schriever’ların evinde bir kokteyle gittiğini anımsıyordu. Belki Greenleaf’ler Schriever’ları ondan daha iyi tanıyorlardı ve olay öyle gelişmişti. O, Schriever’ları ömründe ya üç ya da dört kez görmüştü çünkü. Ve son kez bir araya geldiklerinde Charley Schriever’in gelir vergisi beyannamesini doldurmuştu. Charley televizyonda yönetmendi ve çeşitli kaynaklardan, çeşitli yapımlardan aldığı paraların hesabının içinden çıkamamıştı. Vergisini hesaplayabildiği, Charley’nin bulunduğu sayıdan daha düşük bir sayıda kaldığı ve bunu tümüyle yasalara uygun bir biçimde yapabildiği için Tom’ın bir dâhi olduğuna karar vermişti. Belki de onun için Bay Greenleaf’e de önermişti onu. Beyanname doldurduğu gece Tom’a söyledikleri göz önüne alınırsa, onu Bay Greenleaf’e zeki, akli başında, yardımsever ve son derece dürüst biri diye tanıtmış olduğu düşünülebilirdi. Nedir ki biraz yanılmıştı.

Bay Greenleaf acınacak bir tavırla sordu: “Richard’ı etkileyebilecek başka birini tanıyor musunuz acaba?”

Tom, Buddy Lankenau olabilir, diye düşündüyse de Buddy’nin başına böyle bir iş açmak istemedi. “Korkarım tanımıyorum,” diyerek başını iki yana salladı. “Richard niye eve dönmüyor?”

“Orada yaşamayı yeğliyormuş. Oysa şu ara annesi çok hasta. Her neyse, bunlar aile sorunları. Başınızı ağrıttığım için özür dilerim.” Elini, düzgünce taranmış, seyrek saçlarında gezdirdi. “Richard orada resim yaptığını söylüyor. Oysa ressam olacak yeteneği yok. Ama aklını verse çok iyi bir tekne tasarımcısı olabilir. Tekne çizimlerinde çok yetenekli.” Garson yaklaşınca ba-

şını kaldırıp baktı. “Skoç ve soda lütfen. Dewar’s olsun. Size bir içki söyleyebilir miyim?”

“Sağolun ama henüz değil.”

Bay Greenleaf özür dilercesine bakıyordu Tom’a. “Richard’ın arkadaşları arasında, beni dinlemeye razı olan ilk kişi sizsiniz. Öbürleri, onun hayatına karıştırmışım gibi bir tavır takındılar hep.”

Tom bunu anlayabiliyordu. “Keşke bir yardımında bulunabilseydim,” dedi nazıkçe. Dickie’nin parasının tekne yapım işinden geldiğini hatırlamıştı artık. Küçük tekneler ve yatlar yapıyordu Greenleaf şirketi. Hiç kuşkusuz babası oğlunun Amerika’ya dönüp aile şirketinin başına geçmesini istiyordu. Bay Greenleaf’e bakarak anlamsız bir gülüşle güldü ve içkisini bitirdi. Kalkmaya hazırlanarak iskemlesinin ucunda oturuyordu ama karşısındaki adamın hayal kırıklığı neredeyse somut bir nesneydi. Richard’ın nerede yaşadığı hiç umurunda olmadığı halde, “Avrupa’da nerede yaşıyor?” diye sordu.

“Napoli’nin güneyinde, Mongibello adında küçük bir kasabada. Kitaplığı bile olmayan küçük bir yer diyor. Bütün gününü yelkenliyle gezerek ve resim yaparak geçiriyormuş. Orada bir ev satın aldı. Richard’ın kişisel bir geliri vardır. Pek büyük bir şey değil. Ancak anlaşıldığına göre İtalya’da onu geçindirmeye yetiyor. Zevklerle renkler tartışılmazmış ama ben o küçük kasabada ne bulduğunu anlayamıyorum doğrusu.” Yiğitçe gülümsedi, garson viskisini getirince, “Şimdi size de bir içki ısmarlayabilir miyim?” diye sordu.

Tom kalkmak istiyordu. Nedir ki içkisi yeni gelen adamı orada tek başına bırakmaya gönlü elvermedi. “Sağolun, şimdi bir içki içerim,” diyerek bardağını garsona uzattı.

Bay Greenleaf sevimli bir havayla sürdürdü. “Charley Schriever bana sigortacılık yaptığınızı söyledi.”

“O bir süre önceydi,” dedi Tom. Vergi dairesinde çalıştığını söyleyemezdi artık. Artık olmazdı. “Şimdi bir reklam şirketinin muhasebe bölümünde çalışıyorum.”

“Öyle mi?”

Birkaç saniye süreyle ikisi de konuşmadılar. Bay Greenleaf